

Berøring mellem dem og deres Medlemmer faare vanskelig, hvorfor jeg troer, at man, naar man vil have Straffeanstaltens Hovedformaal for Die, ikke bør anvende Fangerne til Arbejde i Fabrikker, men søge at beskæftige dem paa andre Maader.

Den ærede Forslagsstiller har, om jeg ikke feiler, sagt, at der ved at forvandle Straffeanstalter til Fabrikker for Landmilitair=Staten, eller ved at overdrage Straffeanstalterne at forsyne Landmilitair=Staten med Klæde kunde spares 90,000 Rbd. aarlig, men jeg troer, at dette beroer paa en stor Bidsfarelse. Meningen deraf skulde vel være, at Straffeanstalterne, naar dette Arbejde overdroges dem, vilde koste en saadan Sum mindre end nu. Der forbruges aarligt af Militair=Staten c. 110,000 Alen Klæde, men under mere konstante Forhold antager jeg, at Forbruget vil gaae betydeligt ned under 100,000 Alen; imidlertid vil jeg dog for Exemples Skyld antage det aarlige Forbrug til 100,000 Alen. Efter den ærede Forslagsstillers Mening skulle Straffeanstalterne saavidt gjorligt overtage Leverancen af de $\frac{2}{5}$ deraf, altsaa omtrent 60,000 Alen aarligt, hvoraf idetmindste i de første tre Aar skulde afdrages 12000 Alen aarligt, og den aarlige Fabrikation vilde da udgjøre 48,000 Alen. Men forudsat, hvad jeg meget betvivler, at Straffeanstalterne vilde være istand til at præstere en saadan Leverance, isærdeleshed, naar man tager i Betragtning, at de neppe ville kunne bruge Maskiner, men kun Haandkraft, og at der endog er en Deel af de foresaldende Arbejder, der ikke ville kunne udføres i selve Straffeanstalterne, — men forudsat, at de kunne præstere disse 48,000 Alen, saa ville de naturligtvis forbruge det samme Quantum Uld, det samme Quantum Farve og øvrige Ingredienser til Klædet som enhver anden Fabrik, saa at Straffeanstaltens egentlige Fordeel altsaa kun vil være Arbejdslønnen for den Deel af Arbejdet, som Straffeanstalterne ifølge deres Organisation kunne præstere, og det troer jeg indskrænker sig til Spinding og Vævning og det øvrige Haandarbejde ved Klædets Nopning, Farvning o. s. v. Efter de Erfaringer, man har ved Nøserød Klædefabrik, beløbe Omkostningerne

herved sig til c. 15 Rbd. pr. Stykke Klæde paa 60 Alen; da nu 48,000 Alen udgjøre 800 Stykker Klæde, kan man ansee 12,000 Rbd. om Aaret som Straffeanstaltens Fordeel. Nu maa man dog antage, at de Arbejdere, der efter dette Forslag skulle beskæftiges med Klædefabrikationen, fortiden beskæftiges paa anden Maade, saa at de dog fortjene Noget, og denne Fortjeneste maa da afdrages i de 12,000 Rbd; saa at altsaa Fordelen for Straffeanstalterne ved Klædefabrikationen formentlig vil blive 6 à 8000 Rbd., eller noget Lignende, større endnu; jeg veed nemlig ikke, hvormegit Straffefangerne kunne antages fortiden at fortjene ved deres Arbejde; paa denne Maade vilde Fordelen blive langt ringere, end Forslagsstilleren antager. Under disse Forudsætninger troer jeg ikke, at det var tilraadeligt, for en saa ubetydelig Fordeels Skyld, at opgive den hidtilværende Fabrikationsmaade.

Isald det er rigtigt, at Straffeanstalterne forvandles til Klædefabrikker, Noget, som jeg fra mit Standpunct betvivler og benægter, kunne de jo ligesaavel fabrikere Klæde til Brug for Samsundet og ikke netop for Militair=Staten; Militair=Staten maa nemlig forbeholde sig sin Ret, ligesom enhver anden Consument, til at tage sit Klæde, hvor den kan faae det paa den meest hensigtsmæssige Maade, forudsat at Statskassen ikke derved særligen bebyrdes.

Jeg har endnu et Hovedargument mod dette Lovforslag, nemlig det, at jeg ikke troer, at Repræsentationen for en enkelt Landsdeel saaledes, som dette Forslag lyder, kan forlange Salget af en Eiendom, som tilhører det hele Samsund. Forslagsstilleren erkjender rigtignok ikke dette, men derimod har han i en anden Retning erkjendt, at Rigsdagen ikke kan tage Dispositioner for hele Armeen, men nok for de $\frac{2}{5}$ af den. Det er nemlig hans Mening, at Straffeanstalterne kun skulle levere Klæde til de $\frac{2}{5}$ af Armeen, men Militair=Staten kan ikke deles i $\frac{2}{5}$ og $\frac{2}{5}$, hverken med Hensyn til dens Forsyning med Klæde eller med Hensyn til dens Forsyning med Vaaben; Rigsdagen kan ikke bestemme, paa hvad Maade de $\frac{2}{5}$ af Armeen skulle beklædes, og den kan heller ikke bestemme, hvorledes de $\frac{2}{5}$ af Armeen skulle bevæbnes;